(1485) "लिख अक्षरविन्यासे" (VI-तुदादिः-1365. सक. सेट्. पर.[अ]

लेखकः-खिका, लेखकः-खिका, लिलेखिषकः-[1]लिलिखिषकः-षिका, लेलिखकः-खिका; लेखिता-त्री, लेखयिता-त्री, लिलेखिषिता-लिलिखिषिता-त्री, लेलिखिता-त्री; इत्यादीनि रूपाणि सर्वाण्यपि तौदादिकिलतिवत् (193) ज्ञेयानि। लेखः, विलेखनः [2]लेखनी, [3]हृल्लेखः, विलेखी-[4]व्यावलेखी, [5]लेखा-रेखा,

---

1. सन्नन्ते 'रलो व्युपधात्—' (1-2-26) इति कित्वविकल्पनात् रूपद्वयमिति ज्ञेयम्।

2. ल्युडन्तात् स्त्रियां टित्वेन ङीपि रूपमेवम्।

3. हृदयं लिखतीति हृल्लेखः। 'कर्मण्यण्' (3-2-1) इत्यणि 'हृदयस्य हृल्लेख—' (6-3-50) इति हृदयशब्दस्य 'हृत्' इत्यादेशः।

4. कर्मव्यतीहारे णचि, 'णचस्त्रियाम्—' (5-4-14) इत्यञि ङीपि रूपमेवम्।

5. भिदादि (3-3-104) पाठादङि रूपमेवम्। तत्रैव गणे पाठात् लकारस्य पाक्षिको रेफादेशश्च। तेन रेखा इत्यपि साधुः।

[अ] तुदादिष्वयं धातुः कुटादेः पूर्वं पठितः। ञित्णिद्भिन्नानां प्रत्ययानां ङिद्वद्भावः कुटादीनां विधीयते—कुटितुम्—कुटिता इत्यादिरूपसिद्धये। एवं 'लिखितुं विश्वसृजोऽपि शक्तिहानिः', 'स्वयमेव लिखिष्यते' इत्यादिषु गुणाभावोपपत्त्यर्थं 'गाङ्कुटादिभ्यः—' (1-2-1) इत्यत्र 'कुटस्य आदिः कुटादिः, कुटादिश्च कुटादयश्च इति बहुव्रीहितत्पुरुषयोः सह विवक्षां कृत्वा—कुटादेः पूर्वं पठितस्य अस्यापि धातोः ङित्त्वमभ्युपगच्छन्ति। पक्षोऽयं पदमञ्जर्यां दूषितः; 'अपाचतुष्पाच्छकुनिष्वालेखने' (6-1-142) इति निर्देशात् 'रलो व्युपधात्—' (1-2-26) इत्यत्र काशिकादिषु लिखित्वा—लेखित्वा लिलिखिषति-लिलेखिषति इत्युदाहरणात्, 'ईश्वरे तोसुन्—' (3-4-13) इत्यत्र 'विलिखितुमित्यर्थः' इति वृत्तौ विवरणात् च न समञ्जसोऽयं पक्ष इति। वर्धमानप्रभृतयोऽपि एवमेवाहुरिति धातुवृत्त्यादिषु स्पष्टम्। लिखितुम्, लिखिष्यते इत्यादि तु 'संज्ञापूर्वको विधिरनित्यः' (परि. 95) इति कथञ्चित् समर्थनीयम्। एतेन 'लिखनसंक्षेपनिर्बन्धवतो दीधितिकारस्य—' इति गदाधरोक्तिरपि व्याख्याता। बोपदेवव्याकरणे मुग्धबोधे तु कुटादित्वमेवास्यापि धातोरङ्गीकृतम्।